یاسای حزبەکانی هەرێمی کوردستانی عێراق

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان
بەناوی گەلەوە
ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق
ژمارەی بڕیار: ٤٢
مێژووی بڕیار: ١٨/ ١٠/ ١٩٩٣

«بڕیار»

بەپێ ی حوکمی بڕگەی (١) لە مادە (٥٦)ی یاسای ژمارە(١)ی ساڵی ١٩٩٢ و لەسەر پێشنیازی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستانی عیراق، ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عیراق لە دانیشتنی ژمارە (١١)ی ڕۆژی ١٣/ ١٠/ ١٩٩٣ دا بڕیاری دەرکردنی ئەم یاسایەی دا

یاسای ژمارە (١٧)ی ساڵی ١٩٩٣
یاسای حزبەکانی هەرێمی کوردستانی عیراق

ماددەی یەکەم:

حزب ڕێکخراوێکی سیاسی خاوەن کەسایەتی یەکی مەعنەوی یە و لە یەکگرتنێکی ئیختیاری پێک دێ لە نێوان کۆمەڵە کەسانێکی سروشتیدا کە چەند بیرو باوڕو ئامانجێکی هاوبەشی ڕاگەیاندراو لە پرۆگرامی حیزبدا کۆیان دەکاتەوە و هەوڵ دەدەن بەڕێوشوێنی دیموکراتی یانە بەدی یان بهێنن.

ماددەی دووەم:

١- هەر هاووڵاتی یەک لە هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستانی عیراق و تیای دا نیشتەجێ بێ و مەرجەکانی تێدا هەبن مافی بەشداریکردنی دامەزراندنی حزبی هەیە.

٢- هەر هاووڵاتی یەک لە هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستانی عیراق یا هەر کەسێک کە نیشتەووڵاتی (اقامة)ی هەمیشەیی تیایدا هەبێ و هەژدە ساڵی تەمەنی تەواو کردبێ و لێهاتوویی یاسایی هەبێ (الاهلیة القانونیة) مافی چوونە ناو هەر حزبێک و لێ کشانەوەی بە پێ ی پەیڕەوە ناوخۆکەی هەیە.

ماددەی سێ یەم:

سەربەستی دامەزراندنی حزبەکان مسۆگەرەو هەر حیزبێک بۆی هەیە بە تەواوی بە سەربەستی یەوە چالاکی ی خۆی بنوێنێ و ئەم یاسایە پارێزگاری لەوە دەکا.

ماددەی چوارەم:

مەرجە بیرو باوەرو ئامانجەکانی حزب ئەمانەیان تێدا بن:

١- چەسپاندن و پەرەپێدانی ئەو ماف و دەسکەوتانەی گەلی کوردستانی عیراق بەدی هێناون.

٢- چەسپاندنی بیروباوەڕی دیموکراتی و ڕێز لێ گرتنی ئەو مافانەی مرۆڤ کە لە ڕاگەیاندنی جیهانی مافەکانی مرۆڤ و پەیمان و باوەرنامەو بەیاننامە نێودەوڵەتی یەکاندا دیاری کراون.

٣- بەدیهێنانی ئامانجەکانی بەرێوشوێنی ئاشتیانەو دیموکراتیانەو باوەرهێنان بە دەستاو دەستکردنی دەسەڵات (تداول السلطة) بەبێ پەنابردنە بەر توندو تیژی و ئیرهاب و لە خشتە بردن.

٤- بەکارهێنانی شێوازی دیموکراتیانە لە ژیانی حزبایەتیدا.

٥- بلاو کردنەوەی دووبەرەکی و جیاوازی لە رەگەزو ئایین و مەزەبدا.

ماددەی پێنجەم:

حزب پابەندی رێزلێگرتنی ماف و سەربەستی یەکانی هاوولاتیان و حزبەکان و رێکخراوە پیشەیی و میللی یەکان دەبێ.

ماددەی شەشەم:

بۆ دامەزراندنی حزب و چالاکی نواندنی مەرجەکە:

١- داخوازیەک پێشکەش بە وەزارەتی ناوخۆ بکرێ کە بە لایەنی کەمەوە (٥٠) ئەندامی دامەزرێنەر ئیمزایان کردبێ و تەمەنی ئەندامی دامەزرێنەر لە (٢٥) ساڵ کەمتر نەبێ و بە تاوانێک (جنایە) یا کەتنێکی (جنحە) لە کەدار کەری شەرەف حوکم نەدرابێ و لەو تاوانانەدا بەشداری نەکردبێ کە دەسەڵاتی داپلۆسێنەر نەخشەی بۆ کێشاون و لە کوردستاندا کردوونی دەبێ لێهاتوویی یاسایی هەبێ و خوێندنەوەو نووسین بزانێ و دەبێ بەرنامەو پەیرەوی ناوخۆی حزبەکەش لەگەڵ داخوازی ی دامەزراندنەکە دابێ.

٢- داخوازی یەکەی برگە (١)ی سەرەوە ناوو لەقەب و تەمەن و پیشەو شوێنی نیشتەجێی هەر ئەندامێکی دامەزرێنەری تێدا دەبێ لەگەڵ ناوی حزبەکە کە نابێ وەک ناوی هیچ حزبێکی تر بێ.

ماددەی حەوتەم:

١- دەبێ وەزیری ناوخۆ دڵنیابێ لەوەی کە داخوازی یەکەی دامەزراندن ئەو مەرجە یاسایی یانەی تێدایە کە لە ماددەی شەشەمی ئەم یاسایەدا دیاری کراون و ئەوسا لەماوەی (٣٠) رۆژدا لە رۆژی تۆمارکردنی یەوە داخوازی یەکە رەوانەی لای ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان بکا.

٢- ئەگەر داخوازیەکە مەرجە یاسایی یەکانی تێدا نەبوو دەبێ وەزیری ناوخۆ داخوازی یەکە لەو ماوە دیاری کراوەی برگە(١)ی سەرەوەدا بگەرێنێتەوە بۆ دامەزرێنەران بۆ تەواوکردنی کەم و کوڕی ی یەکانی و لە گشت حاڵێکدا نابێ

داخوازی یەکە لە یەک جار زیاتر بگەڕێندرێتەوە.

٣- ئەنجومەنی وەزیران لە ماوەی (٤٥) ڕۆژدا لە ڕۆژی تۆمارکردنی داخوازی یەکەوە لەلای بە پەسندکردن یا بە ڕەت کردنەوە بڕیار دەدا بە مەرجێ لە حاڵەتی ڕەتکردنەوەدا هۆیەکانی لە بڕیارەکەدا هەبن.

٤- ئەگەر سەرەرای بەسەر چوونی ئەو ماوەیە لە بڕگە (٣)ی سەرەوەی ئەم مادەیەدا دیاری کراوە هیچ بڕیارێک لەسەر داخوازی یەکە نەدرا وا دادەنرێ کە داخوازی یەکە بە حوکمی یاسا پەسەندکراوە

٥- وەزیری ناوخۆ بڕیارەکەی ئەنجومەنی وەزیران بە ئەندامە دامەزرێنەرەکان رادەگەیەنێ.

٦- دامەزرێنەران بۆیان هەیە لە ماوەی (٣٠) ڕۆژدا لەو ڕۆژەوەی بڕیاری ڕەتکردنەوەیان پێڕادەگەینرێ نارەزایی لەسەر بڕیارەکەی ئەنجومەنی وەزیران بەرەت کردنەوە لە لای دەستەی گشتی دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستانی عیراق دەربڕن و بڕیاری دادگا بنبڕ (بتات) دەبێ.

ماددەی هەشتەم:

حزب لە ڕۆژی دەرچوونی مۆڵەتەکەیەوە دەبێتە خاوەنی کەسایەتی ی مەعنەوی و بۆی هەیە چالاکی خۆ بنوێنێ و لە پەیوەندی یە یاسایی یەکانی دا ئەو کەسە دەبێتە نوێنەری کە پەیڕەوی ناوخۆی دیاری دەکا.

ماددەی نۆیەم:

١- پایتەختی هەرێم یا مەڵبەندی یەکێ لە پارێزگاکانی هەرێم دەبێتە بارەگای سەرەکیی حزب و بۆی هەیە لق لە هەرێم دا بکاتەوە بە مەرجێ دەسەڵاتی پەیوەندی داری لێ ئاگاداربکرێ.

٢- حزب بۆی هەیە لق لە دەرەوەی هەرێمدا بکاتەوە بە مەرجێ وەزارەتی ناوخۆی لێ ئاگادار بکا.

٣- حزب نابێ بارەگا لە فەرمانگە رەسمی یەکان و دامودەزگاکانی حکومەت دا بکاتەوە.

ماددەی دەیەم:

حزب دەشێ لەگەڵ حزبێکی تردا بەپێ ی پەیڕەوی ناوخۆی هەردوو حزب تێکەڵ بەیەکتر بن بە مەرجێ ئەنجوومەنی وەزیرانی لێ ئاگادار بکرێ.

ماددەی یازدەیەم :

حزب دەبێ لە ماوەی (٣٠) ڕۆژدا ئەنجوومەنی وەزیران لە هەر گۆڕینێک لە پەیڕەوی ناوخۆ یا لە بەرنامەیدا لە ڕۆژی ڕوودانی یەوە ئاگادار بکا.

ماددەی دوازدەیەم:

١- نابێ دادوەران و ئەندامانی داواکاری گشتی و لێکۆڵینەوەرانی دادگەری بچنە ناو حزبەکانەوە و هەر کامێکیان لە حزبێکدا بێ دەبێ لە ماوەی (٣٠) ڕۆژدا لە ڕۆژی جێ بەجێ بوونی ئەم یاسایەوە واز لە فەرمانەکەی یا لە حزبەکەی بێنێ.

٢- نواندنی کاری حزبایەتی لە دامودەزگاکانی وەزارەتی کاروباری پێشمەرگەو هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ قەدەغەیە.

ماددەی سێزدەیەم:

حزب ئەم مافانەی دەبێ:

١- ئەو رێ وشوێنانەی راگەیاندنی هەبێ کە بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی بە پێ ی یاسا رەچاوکراوەکان بەکاریان دێنی.

٢- سازدانی هەر کاروکردارێکی یاسایی و مولکدارێتی هەر ماڵ و مولکێکی گوازراوەو نەگوازراوە بۆ بەدیهێنانی مەبەستەکانی.

٣- سازدانی کۆبوونەوەو خۆپیشان دان و مانگرتن بە ئاشتی و بەپێ ی یاساو بە ئاگاداری دەسەلاتی پەیوەندیدار.

٤- رێکخستنی میهرەجان و ئاهەنگ و کۆڕو ژیاندنەوەی بۆنەکان.

٥- کۆکردنەوەی پیتاک و قبولکردنی بەخشیش و یارمەتی ی ناوخۆ.

٦- قبولکردنی ماڵومولکی عەینی و کاش لە هەر لایەکەوە بێ لە دەرەوەی هەرێم بە ئاگاداری ی ئەنجوومەنی وەزیران .

ماددەی چواردەیەم:

ئەو بەخشیشەی لە بووجەی هەرێمدا بۆ حزبەکان تەرخان دەکرێ بە پێ ی چەند پێوانەیەک کە ئەنجومەنی نیشتمانیی دیاری ی دەکا دابەش دەکرێ.

ماددەی پازدەیەم:

حزب پابەندی ئەم ئەرکانە دەبێ:

١- نەبزکردنی ئیرهاب بە هەموو شێوەکانی یەوە.

٢- رێزگرتن لە یاساکان و پاراستنی سەربەخۆیی دادوەری.

٣- دام و دەزگای سەربازی و شێوە سەربازی نەبێ و لێ ی قەدەغەیە چەکی بە پێچەوانەی یاساوە هەبێ.

٤- نەنواندنی چالاکی یەک کە پێچەوانەی بەرنامە راگەینراوەکەی دەبێ.

٥- رێزگرتن لە سیستمی گشتی و داب و نەریتی گشتی.

ماددەی شازدەیەم :

حزب بۆی هەیە بەپێ ی حوکمەکانی پەیرەوی ناوخۆی، خۆی هەڵوەشێنێتەوە.

ماددەی حەڤدەیەم:

١- دەشی حزب بە بڕیارێکی دادوەری و لەسەر داوا (دعوی)یەک کە وەزارەتی ناوخۆی دەیکا بە هۆی سەرپیچی یەوە لە حوکمێک لە حوکمەکانی ئەم یاسایە هەلبوەشێتەوە.

٢- بڕیاری دادگا ملکەچی تانووت لێدانی پێداچوونەو دەبێ لە لای دەستەی گشتی پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستانی عیراق لە ماوەی (٣٠) رۆژدا لە رۆژی پێراگەیاندنی بڕیاری هەلوەشاندنەوەکەوە و بڕیاری دادگای پێداچوونەوە بنبڕ (بات) دەبێ.

ماددەی هەژدەیەم:

لە حاڵەتی هەڵوەشاندنەوەی حزبدا ماڵ و موڵکی گوازراوە و نەگوازراوەی بە پێ ی پەیڕەوی ناوخۆی پاکو دەدرێ.

ماددەی نۆزدەیەم:

دەبێ ئەو حزبانەی کەهەن لە ماوەی سێ مانگ دا لە رۆژی جێ بەجێ بوونی ئەم یاسایەوە بارودۆخی لەگەڵ حوکمەکانیدا بگونجێن.

ماددەی بیستەم:

وەزیری ناوخۆ بۆی هەیە رێنماییی بۆ ئاسانی جێ بە جێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکا.

ماددەی بیست و یەکەم:

کار بە هیچ دەقێک ناکرێ کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆک بکا.

ماددەی بیست و دووەم:

دەبێ ئەنجومەنی وەزیران حکومەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکا.

ماددەی سێ یەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی رەسمیدا جێ بەجێ دەکرێ.

جوهر نامق سالم

سەرۆکی ئەنجوومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق